

28.01.2020

Asia/3

§ 44

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Atte Harjanteen ym. valtuustoaloitteesta koskien Vanhankaupunginkosken padon osittaista tai kokonaan purkamista

HEL 2018-010592 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Käsitellessään Vanhankaupunginkosken padon osittaista tai kokonaan purkamista perustuen yhteiskunnallisen kannattavuuden arviointiin ja edelleen tämän arvioinnin perusteella valmisteltavaa suunnitelmaa padon purkamiseksi kaupunginvaltuusto palautti asian uudelleen valmisteltavaksi 22.5.2019.

Kaupunginvaltuusto edellyttää selvittävän Vanhankaupunginkosken padon osittaisen tai kokonaisen purkamisen vaikutukset koko Vantaanjoen alueen luontoon laajasti ja aloittaa padon purkamisen valmistelun, jos se on selvityksen pohjalta perusteltua.

Helen Oy ilmoitti 12.11.2019 sulkevansa Vantaanjoessa olevan Vanhankaupungin vesivoimalan vuoden 2019 loppuun mennessä. Sulkeamisen jälkeen voimalaitoksen turbiineihin ei enää johdeta vettä. Tämä tarkoittaa sitä, että kalat eivät enää joudu turbiineihin ja kuole tai vahingoitu.

Voimalaitoksen sulkeminen muuttaa myös Vantaanjoen veden juoksu-tusta. Kun voimalaitos ei enää tarvitse vettä, voidaan virtausta ohjata siten, että itähaarassa virtaava vesimäärä kasvaa ja sen tarjoama reitti on kaloille houkuttelevampi. Veden säännöstelyssä ei tarvitse enää ottaa huomioon voimalaitoksen vesitarpeita, jolloin itähaaran virtaama ja vesimäärää houkuttelee kaloja niiden uudessa kohti joen yläjuoksua sekä Vanhankaupunginlahtea ja merta.

Vuonna 2018 valmistui kaupunginhallituksen päätökseen (9.1.2017 § 27) pohjautuva Vanhankaupunginkosken itähaaran kunnostussuunnitelman työohjelma, jonka kansliapäällikkö on hyväksynyt. Itähaaran kunnostuksen suunnittelun lähtökohtana on erityisesti parantaa haaran houkuttelevuutta ja mahdollistaa myös heikommin uivien kalojen, kuten särkikalojen, elinolosuhteet.

Kunnostussuunnitelman laadinta jatkuu laadittujen sekä laadittavien luonto- ja ympäristöselvitysten ja muiden arviointien pohjalta. Kaupunkiympäristölautakunnalle päätettäväksi tuotavaan kunnostussuunnitel-

man laadintaan tekoon menee arvion mukaan vielä vuoden verran. Suunnitelmassa huomioidaan muuttunut tilanne eli voimalaitostoiminnan loppuminen. Itähaaran kunnostustyöt ja alueen virkistyskäytön mahdollisuuksien parantaminen olisi näin ollen mahdollista aloittaa vuonna 2021.

Kaupunkiympäristön toimiala osallistuu vuonna 2020 Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen selvitykseen koskien kalojen liikkumista Vanhankaupunginkosken alueella ja edelleen Vantaanjoessa. Selvitys tukee myös itähaaran kunnostussuunnitelman laadintaa.

Padon purkamista on selvitetty laajasti vuonna 2016 muun muassa selvityksessä Helsingin Vanhankaupunginkosken padon purkamisen oikeudellisista edellytyksistä. Padon suojeleminen on vahva, sillä se on suojeltu eri kaavoissa aina maakuntakaavatasosta asemakaavaan. Alue on myös valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY). Kaupunkia koskee maankäytön suunnittelussa myös valtioneuvoston valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, jotka edellyttävät, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa.

Länsihaaran pato on suojeltu vuonna 1998 voimaan tullessa asemakaavassa (10240) merkinnällä s-3: ”Suojeltava alueen osa, jolla olevat pato- ja siltarakenteet tulee säilyttää tai tarvittaessa uusien siltien, että ympäristön historiallinen arvo säilyy”. Oikeudellisessa selvityksessä arvioitiin, että padon purkamiseen tähtäävä asemakaava olisi todennäköisesti ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Tämän hetkisen tiedon perusteella sellaisen asemakaavamuutoksen laatiminen, jossa kivipadolle ei osoiteta suojelumerkintää, olisi ELY-keskuksen mukaan kulttuuriympäristöä koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden erityistavoitteiden sekä maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimuksia koskevan 54 §:n vastainen.

Lautakunta kuitenkin katsoo, että kaupunginvaltuuston vaatima selvitys padon osittaisen tai kokonaisen purkamisen ympäristövaikutuksista on myös tehtävä, mutta sen tehtävääalaa voidaan rajata laatimalla ensin arvio keinoista, joilla avaamisen vaikutuksia veden korkeuteen voidaan lieventää. Samalla tarvitaan lisätietoa siitä, voidaanko patoa avata ilman, että rakennetun ympäristön suojeleuarvot menetetään. Näiden lisäselvitysten tekeminen voidaan ajoittaa samaan aikaan kun Itähaaran kunnostuksen vaikutuksia seurataan.

Aikaisempien kaupunginhallituksen ja kansliapäällikön päätösten nojalla kaupunkiympäristön toimiala jatkaa itähaaran nousuesteiden poistamisen suunnittelua ja toteuttaa ne mahdollisimman nopeasti. Vuoden 2020 toimintasuunnitelmassa on varauduttu tarkentavien virtausmittausten tekemiseen ja yksityiskohtaisen kunnostussuunnitelman laadintaan.

Käsittely

Vastaehdotus: Tuomas Rantanen:

Lisätään seuraava lausunnon toiseksi viimeiseksi kappaleeksi:

"Lautakunta kuitenkin katsoo, että kaupunginvaltuuston vaatima selvitys padon osittaisen tai kokonaisen purkamisen ympäristövaikutuksista on myös tehtävä, mutta sen tehtävää alaa voidaan rajata laatimalla ensin arvio keinoista, joilla avaamisen vaikutuksia veden korkeuteen voidaan lieventää. Samalla tarvitaan lisätietoa siitä, voidaanko patoa avata ilman, että rakennetun ympäristön suojeluarvot menetetään. Näiden lisäselvitysten tekeminen voidaan ajoittaa samaan aikaan kun Itähaaran kunnostuksen vaikutuksia seurataan."

Ja poistetaan edellisen kanssa ristiriidassa olevat kappaleet:

1. "Kaupunkiympäristölautakunta katsoo, että voimalaitoksen sulkemisen jälkeen on aiheellisista seurata, miten voilamatoiminnan päättymisen ja itähaaran muutostyöt vaikuttavat itähaarassa kalojen liikkumiseen ennen kuin selvitetäisiin padon purkamisen laajempia vaikutuksia Vantaanjoen vesistöön ja vesitasapainoon."

2. "Edellä kuvatun johdosta ja huomioon ottaen oikeudellinen selvitys koskien padon purkamista voidaan päätyä siihen, että suojelumerkinän poistaminen kaavasta, jotta pato voitaisiin purkaa, näyttää lähes mahdottomalta. Selvitysten laadinta, joilla selvitetäisiin padon purkamisen vaikutuksia muun muassa koko Vantaanjoen alueen luontoon laajasti olisi perusteetonta ja myös kallista eikä toisi käsittelyssä olevan asian ratkaisemisen kannalta lisäarvoa eikä olisi kaupungin kokonaisedun mukaista."

Kannattaja: Mika Välipirtti

Kaupunkiympäristölautakunta päätti yksimielisesti hyväksyä Tuomas Rantasen vastaehdotuksen.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Jussi Luomanen, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 38626

28.01.2020

Asia/3

jussi.luomanen(a)hel.fi
Irene Varila, lakimies, puhelin: 310 37451
irene.varila(a)hel.fi

Liitteet

1 Kvsto 10102018

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kaupunkiympäristölautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Käsitellessään Vanhankaupunginkosken padon osittaista tai kokonaan purkamista perustuen yhteiskunnallisen kannattavuuden arviointiin ja edelleen tämän arvioinnin perusteella valmisteltavaa suunnitelmaa padon purkamiseksi kaupunginvaltuusto palautti asian uudelleen valmisteltavaksi 22.5.2019.

Kaupunginvaltuusto edellyttää selvitetävän Vanhankaupunginkosken padon osittaisen tai kokonaisen purkamisen vaikutukset koko Vantaanjoen alueen luontoon laajasti ja aloittaa padon purkamisen valmistelun, jos se on selvityksen pohjalta perusteltua.

Helen Oy ilmoitti 12.11.2019 sulkevansa Vantaanjoessa olevan Vanhankaupungin vesivoimalan vuoden 2019 loppuun mennessä. Sulkeamisen jälkeen voimalaitoksen turbiineihin ei enää johdeta vettä. Tämä tarkoittaa sitä, että kalat eivät enää joudu turbiineihin ja kuole tai vahingoitu.

Voimalaitoksen sulkeminen muuttaa myös Vantaanjoen veden juoksu- tusta. Kun voimalaitos ei enää tarvitse vettä, voidaan virtausta ohjata siten, että itähaarassa virtaava vesimäärä kasvaa ja sen tarjoama reitti on kaloille houkuttelevampi. Veden säännöstelyssä ei tarvitse enää ottaa huomioon voimalaitoksen vesitarpeita, jolloin itähaaran virtaama ja vesimäärää houkuttelee kaloja niiden uudessa kohti joen yläjuoksua sekä Vanhankaupunginlahtea ja merta.

Kaupunkiympäristölautakunta katsoo, että voimalaitoksen sulkemisen jälkeen on ensin aiheellisista seurata, miten voimalaittoiminnan päättyminen ja itähaaran muutostyöt vaikuttavat itähaarassa kalojen liikkumiseen ennen kuin selvitetäisiin padon purkamisen laajempia vaikutuksia Vantaanjoen vesistöön ja vesitasapainoon.

Vuonna 2018 valmistui kaupunginhallituksen päätökseen (9.1.2017 § 27) pohjautuva Vanhankaupunginkosken itähaaran kunnostussuunnitelman työohjelma, jonka kansliapäällikkö on hyväksynyt. Itähaaran kunnostuksen suunnittelun lähtökohtana on erityisesti parantaa haaran houkuttelevuutta ja mahdollistaa myös heikommin uivien kalojen, kuten särkikalojen, elinolosuhteet.

Kunnostussuunnitelman laadinta jatkuu laadittujen sekä laadittavien luonto- ja ympäristöselvitysten ja muiden arviointien pohjalta. Kaupunkiympäristölautakunnalle päätettäväksi tuotavaan kunnostussuunnitelman laadintaan tekoon menee arvion mukaan vielä vuoden verran. Suunnitelmassa huomioidaan muuttunut tilanne eli voimalaitostoiminnan loppuminen. Itähaaran kunnostustyöt ja alueen virkistyskäytön mahdollisuuksien parantaminen olisi näin ollen mahdollista aloittaa vuonna 2021.

Kaupunkiympäristön toimiala osallistuu vuonna 2020 Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen selvitykseen koskien kalojen liikkumista Vanhankaupunginkosken alueella ja edelleen Vantaanjoessa. Selvitys tukee myös itähaaran kunnostussuunnitelman laadintaa.

Padon purkamista on selvitetty laajasti vuonna 2016 muun muassa selvityksessä Helsingin Vanhankaupunginkosken padon purkamisen oikeudellisista edellytyksistä. Padon suojeleminen on vahva, sillä se on suojeltu eri kaavoissa aina maakuntakaavatasosta asemakaavaan. Alue on myös valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY). Kaupunkia koskee maankäytön suunnittelussa myös valtioneuvoston valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, jotka edellyttävät, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa.

Länsihaaran pato on suojeltu vuonna 1998 voimaan tullessa asemakaavassa (10240) merkinnällä s-3: ”Suojeltava alueen osa, jolla olevat pato- ja siltarakenteet tulee säilyttää tai tarvittaessa uusia siten, että ympäristön historiallinen arvo säilyy”. Oikeudellisessa selvityksessä arvioitiin, että padon purkamiseen tähtäävä asemakaava olisi todennäköisesti ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Tämän hetkisen tiedon perusteella sellaisen asemakaavamuutoksen laatiminen, jossa kivipadolle ei osoiteta suojelumerkintää, olisi ELY-keskuksen mukaan kulttuuriympäristöä koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden erityistavoitteiden sekä maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimuksia koskevan 54 §:n vastainen.

Edellä kuvatun johdosta ja huomioon ottaen oikeudellinen selvitys koskien padon purkamista voidaan päätyä siihen, että suojelumerkinnän poistaminen kaavasta, jotta pato voitaisiin purkaa, näyttää lähes mahdolliselta. Selvitysten laadinta, joilla selvitetäisiin padon purkamisen vaikutuksia muun muassa koko Vantaanjoen alueen luontoon laajasti olisi perusteetonta ja myös kallista eikä toisi käsittelyssä olevan asian ratkaisemisen kannalta lisäarvoa eikä olisi kaupungin kokonaisedun mukaista.

Aikaisempien kaupunginhallituksen ja kansliapäällikön päätösten nojalla kaupunkiympäristön toimiala jatkaa itähaaran noususteiden poistamisen suunnittelua ja toteuttaa ne mahdollisimman nopeasti. Vuoden 2020 toimintasuunnitelmassa on varauduttu tarkentavien virtausmitausten tekemiseen ja yksityiskohtaisen kunnostussuunnitelman laadintaan.

Esittelijän perustelut

Valtuustoaloite

Valtuutettu Atte Harjanne ja 15 muuta valtuutettua ovat tehneet 10.10.2018 seuraavan valtuustoaloitteen:

"(Taas uusi) aloite Vanhankaupunginkosken padon purkamisen kannattavuudesta ja suunnittelusta Helsingin kaupunkistrategia vuosille 2017-2021 [1] linjaa, että kaupungissa parannetaan vesistöjen tilaa ja kiinnitetään huomiota vaelluskalakantojen elpymiseen. Helsingin merkittävin vaelluskalakantojen elpymisen este on Vanhankaupunginkosken länsihaaran sulkeva pato. Padon purkaminen olisi merkittävä konkreettinen toimenpide, jolla kaupunki suojelee luonnon monimuotoisuutta, joka on maailmanlaajuisesti uhattuna. Purkaminen mahdollistaa myös vetovoimaisen matkailukohteen kehittämisen, mikä on sekin linjassa strategian kanssa.

Padon purkamista on esitetty useita kertoja, viimeksi vuonna 2014 valtuutettu Jukka Relanderin aloitteesta. Aloitteen käynnistämisen selvitysjä valmistelutyön pohjalta kaupunki julkisti vuonna 2018 suunnitelman Vanhankaupunginkosken itähaaran kunnostamisesta. Päätöstä suunnitelman toteuttamisesta ei kuitenkaan ole tehty, eikä itähaaran kunnostus ole hyödyiltään padon purkamiseen verrattava toimenpide.

Relanderin aloitteen yhteydessä kaupunki toteutti selvityksen padon purkamisen oikeudellisista edellytyksistä [2] ja padon purkamisvaihtoehtojen selvityksen [3]. Selvitysten perusteella on ilmeistä, että purkaminen on juridisesti monimutkainen hanke, ja vaatii erittäin painavat perustelut. Varsinaista arviota yhteiskunnallisesta kannattavuudesta ei kuitenkaan vielä tehty. Tällaisen arvion tulisi kattaa purkamisen vaiku-

tukset luontoarvoihin ja virkistys- ja matkailuarvoihin kulttuurihistoriallisten arvojen ohella. Lopulta kyse on hyötyjen ja haittojen suhteuttamisesta ja poliittisesta tahtotilasta.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että kaupunki toteuttaa Vanhankaupunginkosken padon osittaisen tai kokonaisen purkamisen yhteiskunnallisen kannattavuuden arvioinnin tarvittavassa laajuudessa, ja valmistelee suunnitelman padon purkamisesta mikäli se on arvion pohjalta perusteltua.

[1] Helsingin kaupunki (2018) Maailman toimivin kaupunki – Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021

[Maailman toimivin kaupunki-Helsingin kaupunkistrategia 2017-2021](#)

2] Kokko, K., Häkkänen, M., Paloniitty, T., Vaara, E. (2016) Selvitys Helsingin Vanhankaupunginkosken padon purkamisen oikeudellisista edellytyksistä

<https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/42/42237e9095f17e77654b463dd24a4589974791b2.pdf>

[3] Helsingin kaupunki (2016) Vanhankaupunginkosken padon purkamisen vaihtoehtotarkastelun ohjelmointi ja kustannusarvio

<https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/8e/8e0cbfb44b3563db81914f7c823aa40dbd9a77bc.pdf> "

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkiympäristölautakuntaa antamaan lausunnon kaupunginhallitukselle 17.12.2019 mennessä.

Kaupunginkanslia on myöntänyt lausunnon antamiselle lisää aikaa 21.1.2020 saakka.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Jussi Luomanen, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 38626
jussi.luomanen(a)hel.fi
Irene Varila, lakimies, puhelin: 310 37451
irene.varila(a)hel.fi

Liitteet

1 Kvsto 10102018

Oheismateriaali

Postiosoite
PL 58200
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkiymparisto@hel.fi

Käyntiosoite
Sörnäistenkatu 1
Helsinki 10
<https://www.hel.fi/>

Puhelin
09 310 1691
Faksi

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI06 8000 1200 0626 37
Alv.nro
FI02012566

- 1 Vanhankaupunginkosken padon purkamisen vaihtoehtotarkastelun ohjelmointi ja kustannusarvio
- 2 Selvitys Helsingin Vanhankaupunginkosken padon purkamisen oikeudellisista edellytyksistä
- 3 ELY:n lausunto Helsingin Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purkamisesta
- 4 Vanhankaupunginkosken itähaaran kunnostus

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunkiympäristölautakunta 21.01.2020 § 28

Kaupunkiympäristölautakunta 14.01.2020 § 11

Kaupunkiympäristölautakunta 17.12.2019 § 667

Kaupunkiympäristölautakunta 10.12.2019 § 650

Kaupunkiympäristölautakunta 12.03.2019 § 126

Kaupunkiympäristölautakunta 05.03.2019 § 121

Kaupunkiympäristölautakunta 26.02.2019 § 86

Kaupunkiympäristölautakunta 05.02.2019 § 71

Kaupunginvaltuusto 22.05.2019 § 165

Kaupunginhallitus 06.05.2019 § 318

Kaupunginhallitus 29.04.2019 § 270